

EUROOPA INIMÕIGUSTE KOHUS

ESIMENE OSAKOND

VRONCHENKO vs. EESTI

(Kaebus nr 59632/09)

KOHTUOTSUS

STRASBOURG

18. juuli 2013

Käesolev kohtuotsus jõustub konventsiooni artikli 44 lõikes 2 sätestatud tingimustel. Kohtuotsust võidakse keeleliselt toimetada.

Kohtuasjas Vronchenko vs. Eesti

Euroopa Inimõiguste Kohus (esimene osakond) kojana, kuhu kuuluvad:
esinaine Isabelle Berro-Lefèvre,
kohtunikud Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyeu,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Julia Laffranque,
Linos-Alexandre Sicilianos,
Erik Møse,
ja *osakonna sekretär* Søren Nielsen,
olles pidanud nõu kinnisel istungil 25. juunil 2013,
tegi nimetatud kuupäeval järgmise otsuse.

MENETLUSE KÄIK

1. Kohtuasi põhineb kaebusel (nr 59632/09) Eesti Vabariigi vastu, mille esitas kohtule Venemaa kodanik Alexey Vronchenko (edaspidi „kaebaja”) 2. märtsil 2010 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „konventsioon”) artikli 34 alusel.

2. Kaebajat esindas Tallinnas tegutsev advokaat R. Kiviloo. Eesti Vabariiki (edaspidi „riik”) esindas M. Kuurberg Välisministeeriumist.

3. Lapse seksuaalses väärkohtlemises süüdistatav kaebaja väitis, et talle ei antud võimalust esitada küsimusi väidetavale kannatanule, kelle kohtueelses menetluses teostatud ja videosalvestatud ülekuulamisel põhines kaebaja süüdimõistmine.

4. 18. novembril 2011 edastati kaebus riigile. EIK otsustas teha ühel ajal otsuse nii kaebuse vastuvõetavuse kui ka selle sisu kohta (artikli 29 lõige 1).

5. Venemaa, keda kantsler teavitas õigusest menetluses osaleda (konventsiooni artikli 36 lõige 1), teatas, et ei soovi seda teha.

ASJAOLUD**I. KOHTUASJA ASJAOLUD**

6. Kaebaja sündis 1976. aastal. Hetkel kannab ta vanglakaristust.

7. 11. detsembril 2007 teavitas koolipsühholoog A. K. politseid oma kahtlusest, et üheksa-aastaselt E.-d on tema võõrasisa, st kaebaja, seksuaalselt väärkohelnud. A. K. oli saanud väidetavast väärkohtlemisest teada E. koolikaaslaselt.

8. 12. detsembril 2007 kuulas politseiuurija E. psühholoogi juuresolekul üle. E. jutu järgi oli võõrasisa teda 2006. aasta septembrist kuni 9. detsembrini 2007 korduvalt seksuaalselt väärkohelnud.

9. Kriminaalmenetlust alustati samuti 12. detsembril 2007 kaebaja poolt tema võõrastütte E. väidetava vägistamise ja kehalise väärkohtlemise tunnustel.

10. 13. detsembril 2007 kuulas politseiuurija sotsiaaltöötaja juuresolekul E. veel kord üle. Samal päeval vaatasid meditsiiniekspertid E. läbi. Nende arvamuse kohaselt oli E. neitsinahk intaktne ja vigastusteta. Esines vähest punetust, mis võis tuleneda uriinist või mehaanilisest mõjutamisest. Märgitigi, et E. genitaalide ümbruses oli „võõras, mittepuhas lõhn”, mis on lapse juures tavatu. Bioloogiaekspert ei leidnud sperma ega libesti jälgi. E.-l oli põlveõndlas kaks verevalumit ja jalal kriimustus.

11. Kaebaja võeti vahi alla 13. detsembril 2007.
12. 14. jaanuaril 2008 küsitlesid E.-d psühhiaater ja psühholoog, kelle eksperdiarvamuse järgi põhjustaks kohtuistungil osalemine E.-le psühholoogilise trauma ja kahjustaks tema tervist ning pingelises olukorras ei pruugi tema ütlused olla järjepidevad. Arvamuses viidati E. haigusloole, mille kohaselt oli tal diagnoositud epilepsia.
13. 31. jaanuaril 2008 palus kaebaja uurijalt teavet kriminaalmenetluse käigu kohta. Ta nõudis ka, et korraldataks tema ja E. vastastamine. 4. veebruaril 2008 vastas uurija, et eeluurimise kohta saab teavet avaldada üksnes prokuröri loal, kuid taolist luba ei ole antud.
14. 14. veebruaril 2008 kuulas kaks politseiuurijat sotsiaaltöötaja juuresolekul E. kolmandat korda üle. See ülekuulamine videosalvestati. Ülekuulamise alguses selgitas uurija E.-le, et ülekuulamine salvestatakse selleks, et nad ei peaks enam juhtunust rohkem rääkima.
15. Oma 20. veebruari 2008. aasta kirjas uurijale märkis kaebaja muu hulgas, et üksnes vastastamine E.-ga saaks asjasse selgust tuua. 26. veebruari 2008. aasta vastuses ei puudutanud uurija vastastamise küsimust.
16. 14. aprillil 2008 toimunud kaebaja ülekuulamise käigus luges uurija ette löike E. 14. veebruari 2008. aasta ülekuulamise protokollist. Kaebaja ülekuulamise protokollist ei nähtu ei seda, et talle oleks pakutud võimalust esitada E.-le küsimusi ega ka tema enda vastavasisulist taotlust.
17. 14. aprillil 2008 esitas psühhiaater täiendava eksperdiarvamuse, mille kohaselt tekitaks E. kaugküsitlemine E.-le psühholoogilise trauma ning ei saa olla kindel, et ta pingelises olukorras üldse ütlosti annaks. Viidati tema vanusele, isikuomadustele, emotsionaalsele seisundile, haigusele (epilepsia) ja läbielatud.
18. Kohtumenetluse alguses taotlesid nii prokurör kui ka kaitsja mitme tunnistaja ülekuulamist, kuid kumbki menetlusosaline ei taotlenud E. ülekuulamist tunnistajana.
19. 11. veebruari 2009. aasta eksperdiarvamuse kohaselt ei leitud E. aluspükstelt kaebaja DNA-d.
20. Kohtumenetluse käigus kuulas Harju Maakohus üle mitu tunnistajat, kes teadsid E.-d või olid kuulnud arutluse all olevatest sündmustest. A. K. (E. kooli psühholoog) kuulis M. K.-lt (E. õpetajalt), et E. oli rääkinud oma sõbrale, kuidas ta võõrasisa oli teda suudelnud ja nad olid kodus vaadanud pornograafilisi filme.
21. G. I. (õpetaja) ja T. S. (laste turvakodu psühholoog) andsid ütlosti E. käitumise ja olukorra kohta koolis. V. S. (E. kümneaastane sõber) rääkis, mida ta oli E.-lt kuulnud. M. K. (õpetaja) oli kuulnud nende sündmuste kohta V. S.-lt. Ta nägi ka plastiliinist valmistatud mehe suguorganit, mille oli teinud E. Lastekaitseametnik M. M. kinnitas, et E. käitumine viitas väärkohtlemisele.
22. K. V. (kaebaja äi) ja J. V. (kaebaja abikaasa) andsid ütlosti kaebaja kaitseks.
23. Lisaks sellele kuulas kohus üle eksperdi K. G., kes oli teostanud E. sisemise läbivaatuse. E. suguorganitel täheldatud „võõra lõhna” kohta märkis ta, et lastel on kindel mikrofloora. Kui seda häiritakse võõrainete või -kehadega – või mehega aset leidva suguühenduse käigus – tekib võõras lõhn. Ta selgitas interlabiaalse suguühenduse olemust ja märkis, et enamasti ei teki seksuaalse väärkohtlemise tagajärjel väärkoheldud lastele vigastusi. Ülejäänud eksperdiarvamused vaadati läbi kirjalikult. Kohus luges ette eeluurimise käigus E. poolt antud ütlused ja istungil vaadati 14. veebruaril 2008 toimunud ülekuulamise videosalvestist. Kaebaja taotlus kuulata E. üle istungil jäeti rahuldamata.
24. 27. veebruari 2009. aasta otsusega mõistis Harju Maakohus kaebaja süüdi. Oma otsuses võttis kohus kokku E. ütlused, mille kohaselt oli kaebaja läinud öösel tualetti ning seejärel vahetanud voodeid, tulnud E. voodisse ja teda suudelnud. Teisel juhul oli kaebaja end lahti riietanud ja käskinud seda teha ka E.-l. Nad olid läinud voodisse ja kaebaja oli püüdnud suruda oma suguorganit E. suguorganisse. E.-l oli olnud valus, kuid kaebaja käskinud tal see välja kannatada. Kahel korral oli kaebaja käskinud E.-l lahti riietuda. Ta oli määrinud E.

suguorganit libestiga ja käskinud istuda kaebaja erekteerunud peenisele. Ühel korral oli kaebaja käskinud E.-l rahuldada teda suuga ja mõnel korral käega.

25. Maakohus leidis, et arvestades eksperdiarvamusi ja selleks, et E.-d kaitsta, oli põhjendatud tema ütluste ettelugemine ja eeluurimise käigus salvestatud ülekuulamisvideo vaatamine ning kohtus küsitlemata jätmine. Kohus märkis järgmist:

„Kannatanu [E.] on andnud, ütlusi kriminaalmenetluses kolm korda. Kaks esimest korda ta kuulati üle psühholoogi juuresolekul. Seejärel [---], tuginedes eksperdiarvamustele, selgitati välja 9-aastase tüdruku tervislik ja vaimne seisund ning kahe kuu möödudes kuulati kannatanu üle kolmandat korda ning ülekuulamine salvestati. Kannatanu ütlused kohtuistungil avaldati [kriminaalmenetluse seadustiku] § 291 p 5 alusel, sest kannatanu kaitsmise eesmärgil pidas kohus põhjendatuks, et kannatanu ei saa kohtusse ilmuda muu kõrvaldamatu takistuse tõttu: on mõistetav, et just seksuaalset laadi rünnakud põhjustavad isiksusele, iseäranis alaealisele, kahjulikke tagajärgi ja juba meditsiinilistel kaalutlustel võib olla soovitatav läbielatu meenutamise vältimine; seksuaalkuritegude menetlemine võib osutada kannatanule katsumuseks.

9-aastase kannatanu poolt oma ütluste täiendamine järgmisel ülekuulamisel, võrreldes varem antud ütlustega, ei pea alati tingima ütluste tunnistamist ebausaldusväärseks tõendiks. Tulenevalt ajalisest distantsist, erinevatest küsitlejatest ning erinevast emotsionaalsest taustast võib sündmuse reprodutseerimise detailsuse aste olla erinev, seda enam lapsel [---].

Kohus ei ole tuvastanud kannatanu ütlustes selliseid vastuolusid, mis tingiksid ütluste ebausaldusväärse. Laps on andnud ütlusi vastavalt oma ealisele arusaamisele, mitme pedagoogi ja psühholoogi ([T.S., M.M., A.K.]) arvamusel on täiesti loogiline, et ebaseadlikult teemal laps ei taha rääkida ja arvestades lapse käitumist videosalvestusel on välistatud, et laps oleks kogu jutu välja mõelnud. Kohtul puudub vähemgi alus kahelda kannatanu E. poolt eeluurimisel antud ütluste tõeväärsuses. Need [ütlused] on eluliselt usutavad, vastavad tema eale ja on piisavalt põhjalikud, et sündmustik kindlaks teha [---].

26. Maakohus analüüsis seejärel kaebaja abikaasa ja äia ütlusi, mille kohaselt ei olnud E. tema poolt märgitud aegadel kaebajaga kahekesi kodus. Kohus viitas laste ajataju omapärale, märkis, et läbivaadatava kohtuasja asjaolud ei nõudnud toimunud sündmuste täpse aja kindlakstegemist ning järeldas, et kaebaja abikaasa ja äia ütlused ei lükanud ümber E. ütlusi. Kohus leidis, et on ebatõenäoline, et E. ei olnud kunagi jäänud kaebajaga kahekesi koju.

27. Lisaks märkis maakohus järgmist:

„[Kaebaja] põhjendus, et kannatanu on näinud pealt vanemate suguuhendust ja ise vaadanud arvutis filme, ei ole piisav põhjendamaks kannatanu üksikasjalike ütlusi, kuidas toimus vahekord. Kannatanu on korduvalt rääkinud selliseid peensusi ja kirjeldanud valu tunnet, mida laps ei saa kogeda ainult filmi vaatamisest või suguuhenduse pealtvaatamisest. Peale selle tõsiasi, et kannatanu koolis tegi plastiliinist meeste suguorgani kinnitab ainult ühte: laps on isiklikult kogunud seksuaalvahekorda täisealise mehega. Ka seksuaalterminid, mida kannatanu on kasutanud (millest on rääkinud õpetajad), viitavad oluliselt suurematele teadmistele seksuaalelust, kui see on tavapärane selles eas tüdrukutele.

[Kaebaja] põhjendus, et kannatanu võis koolist saada seksuaalseid teadmisi, vähe sellest oli koolis keegi [A.], kellega kannatanu lähemalt suhtles, on ümber lükatud tunnistaja [V.S.] ütlustega: [A.] on 9-aastane, [V.S.-st] väiksemat kasvu ja tüdrukud olid [A.-le] peksa andnud, kui [A.] ja [E.] musitasid. Iseloomulik oli [kaebaja] reaktsioon nendele [V.S.-i] ütlustele: kuuldud kohtuistungil, et [kaebaja] poolt pakutud variandi – [A.] – puhul on tegemist 9-aastase väikest kasvu poisiga, hakkas [kaebaja] ka ise naerma, mis kinnitab [tema] pakutud versiooni naeruväärsust.

Kohus asub seisukohale, et kõik [kaebaja] poolt esitatud vastuväited on paljasõnalised ja ei põhine tuvastatud faktidel. Seega tuvastatud on neli süüdistuses kirjeldatud episoodi: üks kord peenise viimine kannatanule suhu ja kolm korda [tema] suguorganisse.

Kohus asub seisukohale, et süüdistus on tõendatud täies mahus, kaasaarvatud 09.12.2007.a episood, sest millegagi peale huvitatud isikute väidete ei ole tõendatud asjaolu, et kannatanu ja [kaebaja] ei saanud kodus olla kahekesi. Kohtuliku arutamise käigus on kohtul kujunenud veendumus, et kannatanu ütlused on tõesed ja need ei ole välistatavad [J.V.] ja [K.V.] ütlustega. [---]

[---] Kooskõlas Riigikohtu lahenditega [---] loetakse [vägistamise] [---] piiritlemiskriteeriumiks [---] see, et vähemalt ühelt poolt on tegevusse kaasatud suguorgan. [Kaebaja] poolt oli tegevusse kaasatud tema suguorgan. Eksperdi arvamuse kohaselt võis antud juhul tegemist olla interlabiaalse vahekorraga, mille käigus viiakse suguti häbememokkade vahele ning tegemist on suguuhendusega.“

28. Maakohus järeldas, et kaebaja vastu esitatud süüdistus on leidnud tõendamist nii E. korduva vägistamise kui ka kehalise väärkohtlemise episoodides. Kaebajale mõisteti karistuseks kaheksa aasta ja kolme kuu pikkune vangistus.

29. Apellatsioonkaebuse esitasid nii kaebaja kui ka tema advokaat. Muu hulgas kaebasid

nad selle üle, et kaitsjale ei olnud antud võimalust esitada küsimusi E.-le, ainsale isikule, kelle ütluste alusel kaebaja süüdi mõisteti.

30. Tallinna Ringkonnakohus jättis oma 17. juuni 2009. aasta otsusega maakohtu otsuse muutmata. Väite kohta, et kaitsjal ei olnud võimalik esitada E.-le küsimusi, märkis ringkonnakohus järgmist:

„Kohtueelsel uurimisel, kahtlustatavana ülekuulamisele on [kaebajale] esitatud ja ta on tutvunud kannatanu [E.] ülekuulamise protokolliga. Mingeid taotlusi süüdistataval ega kaitsjal ei olnud [---]. Prokuröri poolt koostatud ja kaitsjale, süüdistatavale ning kohtule edastatud süüdistusaktis oli ära toodud prokuröri poolt kohtusse kutsutavate isikute nimekiri, kus ei olnud taotletud alaealise kannatanu [E.] kohtusse kutsumist. [---] Ka [kaitsja ja süüdistatava taotletud tunnistajate] nimekirjas [E.-d] ei ole [---].

Antud juhul on eksperdid, lastepsühhiaater ja psühholoog, andnud arvamuse, et [E.], kes põeb epilepsiat, kohtuistungist osavõtt oleks talle märkimisväärseks psühhotraumaks, tema tervist kahjustavaks ning kõrgendatud stressiolukorras ei ole tagatud tema ütluste järjepidevus [---]. Ekspert, lastepsühhiaater on andnud arvamuse, et arvestades [E.] iga, psüühika iseärasusi, emotsionaalset seisundit, rasket haigust ja läbielatud, oleks ka kaugülekuulamine psühhotraumaks ning kõrgendatud stressiolukorras ei ole tagatud ütluste andmine [---]. [Kohus] leiab, et antud juhul olid kaitseõigust kitsendavad meetmed hädavajalikud ning ekspertide- arstide poolt antud arvamusi aluseks võttes jättis maakohus seaduslikult rasket haigust põdeva 10-aastase lapse kohtuistungile kutsumata.“

31. Ringkonnakohus lükkas ümber kaitsja väite, et süüdistuses ei olnud süüks pandud tegude aega määratletud piisava täpsusega. Kohus märkis, et süüdistuses märgitud ajavahemik alates 2006. aasta suvest kuni [9.] detsembrini 2007 tulenes tegude spetsiifikast ja sündmuste toimumise ajal alles üheksa-aastase kannatanu isikust. Ekspertide hinnangul on selles vanuses isikul äärmiselt keeruline määratleda minevikus toimunud sündmuste täpset aega.

32. Asja sisulise läbivaatamise osas nõustus ringkonnakohus maakohtu järeldustega ega pidanud vajalikuks neid uuesti täies ulatuses korrata. Muu hulgas märkis ringkonnakohus järgmist:

„Antud juhul on [maakohus] põhjendanud ja seda piisava selgusega, miks ta peab usaldusväärseks kannatanu kohtueelsel uurimisel antud ütlusi, on andnud hinnangu tõendite kogumile [---] ning põhistanud, miks ta ei pea usaldusväärseteks süüdistatava, tema abikaasa [J.V.] ja tunnistaja [K.V.] ütlusi. Maakohus on kummutanud ka apellantide väited sellest, et 9-10-aastase lapse poolt detailidesse laskuv seksuaalelu puudutavate väljendite kasutamine [ja oma] kasuisa käitumise kirjeldamine, on vaid fantaasia või et [need] teadmised on saadud koolist, kus 9-aastane poisik oli kannatanut musitanud. Seejuures on [maakohus] seaduslikult tuginenud [ekspertarvamusele], mille kohaselt kannatanul ei esine kõrgenenud fantaseerimiskalduvust, ta on adekvaatses kontaktis reaalseste väliste stiimulitega [---].

33. Seejärel käsitles ringkonnakohus DNA ja arstliku läbivaatuse kohta tehtud eksperdiarvamusi. Kohtuarstliku eksperdiarvamuse kohta märkis ringkonnakohus, et E. neitsinahk leiti olevat intaktne, kuid samas tuvastati „võõras, mittepahas“ lõhn ja minimaalne punetus. Kohus viitas eksperdiarvamusele, mille kohaselt võivad need leiud tähendada suguhenduse toimumist mehega või mehaanilise eseme penetratsiooniga. Lisaks sellele viidati meditsiinieksperti arvamusele, mille järgi ei ole suuremal osal seksuaalselt väärkoheldud lastel vigastusi neitsinahal. Ringkonnakohus leidis, et tõsiasi, et kannatanu aluspükstelt ei leitud kaebaja DNA-d, ei ole määrava tähtsusega.

34. Riigikohtule esitatud kassatsioonkaebuses kordas kaebaja advokaat, et kaitsjal ei olnud võimalust esitada E.-le küsimusi. Kaebuses märgiti, et kohtueelse uurimise ajal oli kaebaja mitmel korral taotlenud vastastamist E.-ga, kuid need taotlused jäeti tähelepanuta. Kaebaja ei taotlenud algul E. kohtusse kutsumist, kuna arvas, et kohtueelse uurimise käigus kannatanu poolt antud segased ütlused teda ei kahjusta ning ta ei soovinud last traumeerida. Siiski esitati kohtuistungil taotlus E. küsitlemiseks koos ettepanekutega viia küsitlemine läbi viisil, mis last ei kahjusta (videoülekuulamine, nii et küsimusi esitataks kohtu kaudu). Maakohus jättis taotluse rahuldumata põhjendusi esitamata.

35. 9. septembril 2009 keeldus Riigikohus kaebaja kassatsioonkaebust menetlusse võtmast.

II. ASJAKOHANE RIIGISISENE ÕIGUS JA KOHTUPRAKTIKA

36. Menetluse ajal kehtinud kriminaalmenetluse seadustiku § 70 järgi kuulatakse alla neljateistaastased tunnistajad üle lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi osavõtul.

37. Lisaks sellele sätestati kriminaalmenetluse seadustikuga järgmist:

§ 290. Alaealise tunnistaja ülekuulamise erisused

- (1) „Alla neljateistaastase tunnistaja ülekuulamisel ei kasutata risküsitlust.
- (2) Alla neljateistaastane alaealine tunnistaja kuulatakse üle lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi osavõtul, kes võib ülekuulatavale esitada küsimusi kohtuniku loal. [---]
- (3) Kohtunik teeb alla neljateistaastasele alaealisele tunnistajale ettepaneku öelda kohtule kõik, mis ta kriminaalasja kohta teab.
- (4) Pärast seda, kui alla neljateistaastane alaealine tunnistaja on ütlused andnud, küsitlevad teda kohtumenetluse pooled kohtu määratud järjekorras.
- (5) Kohus jätab suunavad ja asjasse mittepuutuvad küsimused kõrvale.
- (6) Kui alaealise kohalolek pärast ülekuulamist ei ole vajalik, eemaldab kohus ta istungisaalist.“

§ 291. Kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamine kohtumenetluses

„Kohtumenetluse poole taotlusel võib kohus määrata kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamise, kui tunnistaja:

1. on surnud;
2. keeldub kohtulikul uurimisel ütlusi andmast, välja arvatud ütluste andmisest keeldumise korral käesoleva seadustiku §-s 71 sätestatud alustel;
3. on raskelt haigestunud, mistõttu ta ei saa kohtuistungile ilmuda;
4. asukohta ei ole suudetud kindlaks teha;
5. ei saa kohtusse ilmuda muu kõrvaldamatu takistuse tõttu.“

38. Oma 7. märtsi 2007. aasta otsuses (kohtuasi nr 3-1-1-125-06) käsitles Riigikohus Euroopa Liidu Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsust ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses (2001/220/JSK) ning Euroopa Kohtu otsust *Pupino* asjas (kohtuasi C-105/03, *Pupino*, [2005] Euroopa Kohtu lahendid I-5285). Riigikohus leidis järgmist:

„9. [---] Rakendatavaks seaduseks on ja jääb siseriiklik menetlusõigus, mida tuleb vajaduse ja võimaluse korral tõlgendada raamotsusest tulenevate põhimõtete valguses. Riigikohtu kriminaalkolleegium toonitab seejuures, et vastavalt üldtunnustatud põhimõttele ei tohi raamotsuse (direktiivi) toime viia siseriikliku karistusõiguse tõlgendamisel selleni, et luuakse siseriiklikust seadusest sõltumata karistusõiguslik vastutus või seda vastutust karmistatakse. Kui raamotsuse valguses tuleb tõlgendada menetlusõigust, siis on tõlgendamise piiriks seaduse sõnastus ning selle ühildatavus seadusandja tahtega, samuti tuleb silmas pidada süüdistatava põhi- ja inimõigusi Konventsiooni artikkel 6 tähenduses.

10. [---] Raamotsust tuleb seega tõlgendada järgides põhiõigusi, mille hulgast tuleb eelkõige esile tõsta õigust õiglasele menetlusele, nagu see on sätestatud Konventsiooni artiklis 6 ja nagu Euroopa Inimõiguste Kohus seda on tõlgendanud (p 59). Kohtu ülesanne on siseriikliku õiguse tõlgendamisel veenduda, kas raamotsuses märgitud meetmete kohaldamine tervikuna ei muuda isiku vastu suunatud kriminaalmenetlust ebaõiglaseks Konventsiooni artikkel 6 mõttes, nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on seda tõlgendanud (p 60). Seega tuleneb ka *Pupino* lahendist, et raamotsus tuleb kaasata vaid siseriikliku õiguse tõlgendamisele. Tõlgendus ei saa aga ületada siseriiklikus õiguses sätestatud piire ja siseriikliku õiguse tõlgendamise tulemit ei tohi menetlus kujuneda süüdistatava suhtes ebaõiglaseks. [---]

13. Õigustatult viitab kassaator, et Riigikohtu kriminaalkolleegiumi otsusest kriminaalasjas nr 3-1-1-86-06 [---] tulenevalt ei ole tunnistaja ja kannatanu alaealisus selliseks asjaoluks, mida saaks käsitada nende kohtusse kutsumata jätmise ja edasiselt nende poolt kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamise alusena KrMS § 291 mõttes. Samas kohtuotsuses on selgitatud, et tõendite vahetu uurimise põhimõttest saab teha teatud reservatsioonid, kuid seda vaid juhul, kui samaaegselt on piisaval määral arvestatud süüdistatava kaitseõigusega. Kolleegium nõustub kassaatori seisukohaga, et kannatanu huvide arvestamine kõrval tuleb samaaegselt silmas pidada ka süüdistatava kaitseõigust. Sellele põhimõttele on viidatud ka kohtute argumentatsiooni aluseks olevas *Pupino* lahendis. [---] [K]riminaalkolleegium märgib, et Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika kohaselt on juhtudel, mil kohtualuse süüdimõistmine on kas täielikult või määravas ulatuses põhinenud isiku ütlustel, keda süüdistatav ei saanud küsitleda kohtueelses uurimisel ega kohtulikult arutamisel, ületab kaitseõiguste kitsendamine Konventsiooni artiklis 6 lubatava piiri. Olukorras, kus [süüdistatava] süüd tõendavaks ainukeseks vahetuks tõendiks on kannatanu kohtueelses

menetluses antud ütlused, on selline kaitseõiguse rikkumine aset leidnud. [---]

14. Kriminaalkolleegium osutab ühtlasi, et kohtud ei ole vaagunud kõiki seadusega sätestatud võimalusi, mis annavad võimaluse tagada alaealise tunnistaja huvide kaitse kohtumenetluses. Lisaks kohtuistungil avalikkuse piiramisele, mis annab aluse kuulutada kohtuistung alaealise huvides osaliselt või täielikult kinniseks (KrMS § 12 lg 1 p 3) ning alaealise tunnistaja (sama kehtib ka kannatanu suhtes) ülekuulamise erisusele, mis kohustab alla neljateistaastast kannatanut kuulama üle lastekaitsetöötaja, sotsiaaltöötaja või psühholoogi osavõtul (KrMS § 290 lg 2 ls 1), annab seadus võimaluse ka vältida alaealise kannatanu vahetut osalemist ja ülekuulamist kohtuistungil. Vastavalt KrMS § 287 lg-le 5 võib kohus kas poole taotlusel või ka omal initsiatiivil lubada kannatanu kaugülekuulamist KrMS §-s 69 sätestatud korras (samuti kasutada kannatanut süüdistatava eest varjavat vaheseina). Tulenevalt KrMS § 69 lg-st 1 on kaugülekuulamise korraldamise üheks aluseks just kannatanu kaitsmine. Selle meetme rakendamisel saab kannatanut üle kuulata tehnilise lahenduse abil, mille tulemusena menetlusosalised otseülekandena vahetult näevad ja kuulavad kohtus mitteviibiva kannatanu ütluse andmist ja saavad talle küsimusi esitada [kohtu] kaudu (KrMS § 69 lg 2 p 1). Riigikohtu kriminaalkolleegium leiab, et kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud võimaluste kasutamise saab küllaldaselt kaitsta kuriteoohvreid avalikul kohtuistungil tunnistuste andmise mõjude eest. [---]

15. Vaatamata eeltoodule pole siiski täielikult välistatud olukord, kus kannatanu või tunnistaja ei ole võimeline andma ütlusi ka kirjeldatud võimaluste rakendamisel, seda näiteks liigse emotsionaalse pinge ja sellest lähtuvate võimalike negatiivsete tagajärgede tõttu. On mõistetav, et just seksuaalset laadi rünnakud põhjustavad isiksusele, iseäranis alaealisele, kahjulikke tagajärgi ja juba meditsiinilistel kaalutlustel võib olla soovitatav läbielatu meenutamise vältimine. Kuid sellisel juhul ei saa meditsiinilise seisundi hindamine olla kohtu või prokuratuuri diskretsiooniotsus, vaid see tuleb igal konkreetsel juhul tuvastada nt eksperdi arvamuse alusel. Alles siis tuleb kõne alla kannatanu või tunnistaja kohtueelses menetluses antud ütluste avaldamine KrMS § 291 p 5 alusel.“

III. ASJAKOHASED EUROOPA JA RAHVUSVAHELISED AKTID

A. Euroopa Nõukogu dokumendid

1. Soovitus nr R (91) 11

39. Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel liikmesriikidele nr R (91) 11, mis käsitleb laste ja noorte täiskasvanute seksuaalset ekspluateerimist, pornograafiat ja prostitutsiooni ning nendega kaubitsemist (vastu võetud 9. septembril 1991), soovitas ministrite komitee kehtestada ja rakendada järgmised meetmed:

„12. tagada laste ja noorte täiskasvanute õiguste ja huvide kaitse kogu menetluse vältel, arvestades samas väidetavate õigusrikkujate õigusi; [---]

14. näha ette eritingimused istungiteks, kus osalevad seksuaalse ärakasutamise ohvriks langenud või selle tunnistajaks olevad lapsed, et vähendada taoliste istungite traumeerivat mõju ja suurendada nende ütluste usaldusväärsust, austades samas nende inimväärikust“.

2. Soovitus Rec (2001) 16

40. Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel liikmesriikidele Rec (2001) 16 laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise eest (vastu võetud 31. oktoobril 2001) sätestatakse järgmist:

„30. tagada, et laste õigused ja huvid on kaitstud kogu menetluse vältel, eelkõige võimaldades nende ärakuulamist, abistamist või vajaduse korral esindamist, arvestades samas väidetavate õigusrikkujate õigusi; [---]

33. näha ette eritingimused seksuaalse ärakasutamise ohvriks langenud või selle tunnistajaks olevatelt lastelt tõendite hankimiseks, et vähendada lapselt ütluste võtmise või lapse ülekuulamise kordi ning seega minimeerida kannatanutele, tunnistajatele ja nende perekondadele tekitatavat kahju ning suurendada nende ütluste usaldusväärsust, austades samas nende inimväärikust.“

3. Konventsioon laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest

41. 1. juulil 2010 jõustunud Euroopa Nõukogu konventsiooni laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest (Eesti poolt ratifitseerimata) VII peatükis, mis käsitleb uurimist, süüdistusmenetlust ja kohtumenetlust, sätestatakse järgmist:

Artikkel 30. Põhimõtted

„1. Konventsiooniosaline võtab vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, et tagada uurimise ja kriminaalmenetluse toimumine lapse huvides ning lapse õigusi arvestades.

2. Konventsiooniosaline võtab vastu kaitsva lähenemisviisi ohvrite suhtes ning tagab, et uurimine ja kriminaalmenetlus ei suurendaks lapse traumat ning et õigusemõistmisele järgneks vajaduse korral abi. [---]

4. Konventsiooniosaline tagab, et käesoleva peatüki alusel kohaldatavad meetmed ei piira kaitseõigusi ega õiglase ja erapooletu kohtumõistmise nõudeid kooskõlas inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikliga 6.“

Artikkel 31. Üldised kaitsemeetmed

„1. Konventsiooniosaline võtab vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, et kaitsta ohvrite õigusi ja huve, sealhulgas nende kui tunnistajate erivajadusi kõigis uurimis- või kriminaalmenetlustappides, esmajoones [---]:

g) tagades ohvrite ja teo toimepanijate kokkupuute vältimise kohtus ja õiguskaitseasutuse ruumides, välja arvatud kui pädevad asutused näevad lapse huvides ette teisiti või kui uurimine või menetlus sellist kokkupuudet nõuab.“

Artikkel 35. Lapse ülekuulamine

„1. Konventsiooniosaline võtab vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, mis tagavad, et:

a) pärast asjaolude teatavakstegemist pädevatele asutustele kuulatakse laps üle põhjendamatu viivitusega;

b) laps kuulatakse vajaduse korral üle selleks ettenähtud või kohandatud ruumis;

c) last kuulavad üle selleks väljaõpetatud spetsialistid;

d) last kuulavad võimaluse ja vajaduse korral üle alati samad isikud;

e) ülekuulamisi on võimalikult vähe ja niivõrd, kui seda on vaja kriminaalmenetluseks; [---]

2. Konventsiooniosaline võtab vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, mis tagavad, et kõik ohvri või vajaduse korral lapstunnistaja ülekuulamised saab videosalvestada ning et neid videosalvestisi võib kasutada tõendusmaterjalina kohtumenetluses riigi õiguses sätestatud normide kohaselt.“

Artikkel 36. Kohtumenetlus

„2. Konventsiooniosaline võtab vajalikke seadusandlikke või muid meetmeid, mis tagavad tema riigi õiguses sätestatud normide kohaselt, et:

a) kohus võib kuulutada kohtuistungi kinniseks;

b) ohvri võib sidetehnoloogiat kasutades üle kuulata, ilma et ta viibiks kohtusaalis.“

B. Euroopa Liidu dokumendid

1. Nõukogu raamotsus

42. Nõukogu 15. märtsi 2001. aasta raamotsuses ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses (2001/220/JSK) on sätestatud järgmist:

Artikkel 2. Austus ja tunnustamine

„2. Liikmesriigid tagavad, et eriti kaitsetutele ohvritele võimaldatakse nende olukorrale kõige paremini vastav erikohtlemine.“

Artikkel 3. Seletuste ja tõendusmaterjali esitamine

„Iga liikmesriik kaitseb ohvrite võimalust esitada menetluse ajal oma seletused ja tõendusmaterjal.

Iga liikmesriik võtab asjakohaseid meetmeid tagamaks, et tema asutused käsitlevad ohvreid ainult nii palju, kui on kriminaalmenetluse jaoks vajalik.“

Artikkel 8. Õigus kaitsele

„4. Iga liikmesriik tagab, et eesmärgiga vajaduse korral eelkõige kõige kaitsetumaid ohvreid avalikul kohtuistungil tunnistuste andmise mõjude eest kaitsta võib anda ohvritele kohtuotsuse alusel õiguse anda

tunnistusi viisil, mis võimaldab seda eesmärki saavutada asjakohaste vahendite abil, mis on kooskõlas riigi peamiste õiguspõhimõtetega.“

2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv

43. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiviga (2012/29/EL), millega kehtestatakse kuriteohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK, nähakse ette järgmist:

„(66) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige soovitakse direktiiviga edendada õigust inimväärikusele, õigust elule, õigust kehalisele ja vaimsele puutumatusse, vabadusele ja turvalisusele, õigust era- ja perekonnaelu austamisele, õigust omandile, mittediskrimineerimise põhimõtet, naiste ja meeste võrdõiguslikkuse põhimõtet, lapse, eakate ja puudega inimeste õigusi ning õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.“

Artikkel 20. Kuriteohvri õigus saada kriminaaluurimise ajal kaitset

„Ilma et see piiraks kaitse õigusi ja kooskõlas kohtu kaalutusõigust käsitlevate eeskirjadega tagavad liikmesriigid, et kriminaaluurimise ajal:

[---]

b) kuriteohvrit küsitatakse võimalikult vähe kordi ja küsitlusi korraldatakse ainult juhul, kui see on kriminaaluurimise eesmärgil vältimatult vajalik;“

Artikkel 22. Kuriteohvrite individuaalne hindamine eriliste kaitsevajaduste väljaselgitamiseks

„1. Liikmesriigid tagavad, et kuriteohvrite puhul viiakse kooskõlas liikmesriigi õigusaktides sätestatud menetlustega õigel ajal läbi individuaalne hindamine, et kindlaks teha erilised kaitsevajadused ning see, kas ja mil määral nad saaksid kriminaalmenetluse käigus kasu artiklites 23 ja 24 sätestatud erimeetmetest seoses sellega, et nad on uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu suhtes eriti haavatavad. [---]

4. Käesoleva direktiivi kohaldamisel peetakse lapsohvreid eriliste kaitsevajadustega ohvriteks, kuna nad on haavatavad uue ja korduva ohvriks langemise, hirmutamise ja kättemaksu suhtes. Selleks, et teha kindlaks, kas ja mil määral tuleks neile kohaldada artiklites 23 ja 24 sätestatud erimeetmeid, viiakse lapsohvrite suhtes läbi käesoleva artikli lõikes 1 sätestatud individuaalne hindamine.“

Artikkel 23. Eriliste kaitsevajadustega kuriteohvrite õigus saada kriminaalmenetluse ajal kaitset

„1. Ilma et see piiraks kaitse õigusi ja kooskõlas kohtu kaalutusõigust käsitlevate eeskirjadega tagavad liikmesriigid, et eriliste kaitsevajadustega kuriteohvrid, kellele kohaldatakse artikli 22 lõikes 1 sätestatud individuaalse hindamise tulemusel kindlaks tehtud erimeetmeid, võivad kasutada käesoleva artikli lõigetes 2 ja 3 sätestatud meetmeid. Individuaalse hindamise järel ette nähtud erimeedet võidakse mitte kättesaadavaks teha, kui operatiiv- ja praktilised piirangud muudavad selle võimatuks või kui ohvrit on vaja kiiresti küsitleda, ilma milleta kannataks kahju ohver või teine isik või takistatakse menetluse käiku.

2. Artikli 22 lõike 1 kohaselt kindlaks tehtud eriliste kaitsevajadustega kuriteohvritele on kriminaaluurimise ajal kättesaadavad järgmised erimeetmed:

a) kuriteohvri küsitamine toimub selleks kavandatud või kohandatud ruumides;

b) kuriteohvrit küsitavad või võtavad küsitlemisest osa selleks koolitatud spetsialistid;

c) kuriteohvrit küsitavad iga kord samad isikud, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus kvaliteetse õigusemõistmise põhimõtetega;

d) kui kuriteohver seda soovib, kui see ei takista menetluse käiku ja kui küsitlejaks ei ole prokurör või kohtunik, viib kõik seksuaalvägivalla, soolise vägivalla või lähisuhetes toime pandud vägivalla ohvrite küsitlemised kriminaalmenetluse käigus läbi samast soost isik.

3. Artikli 22 lõike 1 kohaselt kindlaks tehtud eriliste kaitsevajadustega kuriteohvritele tehakse kohtumenetluse ajal kättesaadavaks järgmised meetmed:

a) meetmed, mis võimaldavad vältida silmsidet kuriteohvri ja kurjategija vahel, sealhulgas tõendite kogumisel, kasutades selleks asjakohaseid vahendeid, sealhulgas kommunikatsioonitehnoloogiat;

b) meetmed, mille abil saab kuriteohvri selgitusi kohtusaalis kuulata, ilma et kuriteohver oleks kohtusaalis kohal, kasutades selleks eelkõige asjakohast kommunikatsioonitehnoloogiat;

c) meetmed sellise tarbetu ülekuulamise vältimiseks, mis puudutab kuriteohvri eraelu ja mitte toimepandud kuritegu, ning

d) meetmed, mis võimaldavad kohtuistungil toimumist kinniseks kuulutada.“

Artikkel 24. Lapsohvri õigus saada kriminaalmenetluse ajal kaitset

„1. Lisaks artiklis 23 sätestatud meetmetele tagavad liikmesriigid lapsohvrite puhul järgmiste meetmete kohaldamise:

a) kriminaalmenetluse jooksul salvestatakse audiovisuaalselt kõik lapsohvri küsitlused ja selliseid küsitluste salvestisi võib kasutada tõendina kriminaalmenetluses;“

3. Euroopa Kohtu kohtupraktika

44. Oma 16. juuni 2005. aasta otsuses (kohtuasi C-105/03, *Pupino* [2005], Euroopa Kohtu lahendid I-5285) leidis Euroopa Kohus järgmist:

„59. Raamotsust tuleb seega tõlgendada järgides põhiõigusi, mille hulgast tuleb eelkõige esile tõsta õigust õiglasele menetlusele, nagu see on sätestatud konventsiooni artiklis 6 ja nagu Euroopa Inimõiguste Kohus seda on tõlgendanud. [---]

61. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes tuleb esitatud küsimusele vastata, et raamotsuse artikleid 2 ja 3 ning artikli 8 lõiget 4 tuleb tõlgendada selliselt, et liikmesriigi kohtul peab olema võimalus lubada väikestel lastel, kes põhikohtuasjaga sarnastel juhtudel on väärkohtlemise ohvrid, anda oma ütlusi näiteks väljaspool kohtuistungit ja enne selle toimumist korras, mis võimaldab tagada nende laste kaitse vajalikul tasemel. Liikmesriigi kohtu ülesanne on kaaluda siseriikliku õiguse norme kui tervikut ja tõlgendada neid nii palju kui võimalik kõnealuse raamotsuse sätteid ja eesmärki silmas pidades.“

ÕIGUSKÜSIMUSED

I. KONVENTSIOONI ARTIKLI 6 LÕIKE 1 JA LÕIKE 3 PUNKTI d VÄIDETAV RIKKUMINE

45. Kaebaja väidab, et talle ei tagatud õiglast kohtumenetlust, kuna ta ei saanud esitada küsimusi tunnistajale, kelle kohtueelse menetluse käigus antud ütlustel kaebaja süüdimõistmine suures osas põhines. Ta tugineb konventsiooni artikli 6 lõikele 1 ja lõike 3 punktile d, mille asjakohastes osades on sätestatud järgmist:

„1. Igaühel on [---] temale esitatud kriminaalsüüdistuse üle otsustamisel õigus õiglasele [---] kohtumenetlusele [---] kohtus.

3. Igal kuriteos süüdistataval on vähemalt järgmised õigused: [---]

d) küsitleda ise või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andma kutsutud tunnistajaid, lasta omalt poolt kohale kutsuda tunnistajaid ja neid küsitleda tema vastu ütlusi andvate tunnistajatega võrdsetel tingimustel [---].“

46. Riik vaidles sellele väitele vastu.

A. Kaebuse vastuvõetavus

47. EIK märgib, et kaebus ei ole selgelt põhjendamatult konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a tähenduses. EIK märgib veel, et see ei ole vastuvõetamatu ka muudel alustel. Sellest tulenevalt tuleb kaebus tunnistada vastuvõetavaks.

B. Kaebuse sisu

1. Poolte seisukohad

48. Kaebaja väitis, et rikutud on konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti d, sest kannatanut ei kuulatud üle ei kohtus ega küsitletud teda ka muid vahendeid, näiteks videoühendust, kasutades. Võttes arvesse kannatanu vastuolulisi ütlusi, samuti tõsiasja, et kaebaja süüdimõistmine põhines üksnes neil ütlustel, ilma ühegi muu otsese tõendita, oleks kannatanu riskküsitlus olnud hädavajalik.

49. Riik oli seisukohal, et kohtumenetluse õiglust tuleb hinnata Eesti õigussüsteemist ja

riigi kohtute tõendite hindamise pädevusest lähtudes. Eesti kriminaalmenetlus on oma olemuselt võistlev ning põhimõtteliselt on menetlusosaliste endi kohustus esitada tõendeid ja vajaduse korral ka sellega seonduvaid asjakohaseid taotlusi. Kaebaja, kellel oli kaitsja alates tema esimesest ülekuulamisest, on ise jätnud kasutamata võimaluse esitada kohtueelses menetluses E.-le küsimusi. Lisaks ei esitanud kaebaja taotlust E. kohtusse kutsumiseks ei kohtueelse uurimise lõpuleviimisel ega ka kohtumenetluse alguses. Riigi arvates ei saa väita, et kaebajal ei oleks üldse olnud võimalust E.-le küsimusi esitada.

50. Lisaks sellele väitis riik, et konventsiooni artikliga 6 ei tagata süüdistatavale piiramatut õigust kutsuda tunnistajaid kohtusse. Eksperdiarvamustega on piisavalt tõendatud asjaolu, et kohtusaalis kannatanule küsimuste esitamine oleks kannatanut kahjustanud ja seega oleks see olnud vastuolus konventsiooni artikliga 8. Samas oli kaebajal võimalus esitada E. ütlustele vastuväiteid, kui kohtuistungil vaadati läbi E. ülekuulamise videosalvestis.

51. Riik väitis, et kaebaja süüdimõistmine ei põhinenud üksnes E. ütlustel, vaid ka ütlustel, mida andsid teised tunnistajad, kellele kaebajal oli võimalus esitada kohtuistungil küsimusi, samuti muudel tõenditel nende koosmõjus. Eksperdid iseloomustasid E. käitumist kui tüüpilist seksuaalse väärkohtlemise ohvri käitumist. Tunnistajate ütlused kinnitasid samuti E. ütluste usaldusväärsust. Kaebaja kasutas oma õigust esitada tunnistajatele istungil küsimusi.

52. Sellest lähtudes järeldasid Eesti kohtud õigesti, et otsus E.-d maakohtus mitte küsitleda, vaid juhendada tema kohtueelse uurimise käigus antud ütlustest, oli kannatanu kaitsmiseks põhjendatud ning sellega ei rikutud kaebaja menetlusõigusi ega ka konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ega lõike 3 punkti d.

2. EIK hinnang

(a) Üldpõhimõtted

53. EIK kordab, et artikli 6 lõike 3 punktiga d ette nähtud tagatised kujutavad endast nimetatud artikli lõikes 1 sätestatud õiglase kohtumenetluse õiguse eri tahke, millega tuleb alati arvestada, kui hinnatakse, kas kohtumenetlus oli õiglane. Sellest tulenevalt peab EIK vajalikuks hinnata kaebusi korraga mõlema sätte alusel (vt *Al-Khawaja ja Tahery vs. Ühendkuningriik* [suurkoda], nr 26766/05 ja nr 22228/06, p 118, EIK 2011, ning *Aigner vs. Austria*, nr 28328/03, p 33, 10. mai 2012).

54. Ehkki konventsiooni artikliga 6 tagatakse õigus õiglasele kohtumenetlusele, ei nähta sellega ette ei tõendite vastuvõetavuse ega hindamise norme, mis seetõttu jäävad peamiselt riigi õigusaktide ja kohtute reguleerimisalasse (vt muu hulgas *Schenk vs. Šveits*, 12. juuli 1988, p 45-46, seeria A nr 140, ja *Garcia Ruiz vs. Hispaania* [suurkoda], nr 30544/96, p 28, EIK 1999-1). EIK ainus ülesanne on uurida, kas menetlus toimus õiglaselt (vt eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery*, ning *Gäfgen vs. Saksamaa* [suurkoda], nr 22978/05, p 162, EIK 2010 ja lisaviited).

55. Kõik tõendid tuleb üldjuhul esitada avalikul kohtuistungil süüdistatava juuresolekul, et tagada võistlev menetlus. Kuid sellest põhimõttest on erandeid. Enamasti ei saa artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti d tõlgendada nii, et kõikidel juhtudel peab süüdistatav või tema advokaat esitama küsimusi otse, kas risküsitluse käigus või muul moel, vaid süüdistataval peab olema piisav ja nõuetekohane võimalus vaielda vastu ja esitada küsimusi tema vastu ütlusi andvale tunnistajale kas siis, kui tunnistaja oma ütlusi annab, või hiljem. Politseiuurimise või kohtuliku uurimise staadiumis saadud ütluste kasutamine tõendina ei ole iseenesest vastuolus eespool märgitud sätetega, kui arvestatakse kaitseõigustega (vt *Saïdi vs. Prantsusmaa*, 20. september 1993, p 43, seeria A nr 261-C). Isegi kui vastav ütlus on ainus või otsustav tõend kohtualuse vastu, ei tähenda selle tõendina vastuvõtmine automaatselt artikli 6

lõike 1 rikkumist. Kui aga süüdimõistmine põhineb üksnes või otsustaval määral eemalviivate tunnistajate ütlustel, peab EIK menetlust väga rangelt kontrollima. EIK uurib, kas rakendati piisavaid tasakaalustavaid meetmeid, sealhulgas meetmeid, mis võimaldavad õiglaselt ja nõuetekohaselt hinnata vastava tõendi usaldusväärsust (vt eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery*, p 118 ja p 147 ning eespool viidatud *Aigner*, p 35).

56. EIK võtab samuti arvesse seksuaalkuritegude menetlemise erisusi. Taoliste kuritegude menetlemine on kannatanule sageli katsumus, eriti juhul, kui kannatanu vastastatakse tema tahte vastaselt süüdistatavaga. Erisused on veelgi märgatavamad alaealist hõlmava kaasuse korral. Kui hinnatakse, kas taolisel juhul oli süüdistatavale tagatud õiglane kohtumenetlus, tuleb arvestada väidetava kannatanu õigust eraelu puutumatusse. Seetõttu nõustub EIK, et seksuaalse väärkohtlemise süüdistuse menetluses tuleb võtta teatud meetmeid kannatanu kaitseks, kui neid meetmeid saab ühitada kaitseõiguse piisava ja tõhusa teostamisega (vt näiteks eelpool viidatud *Aigner*, p 35; *A. S. vs. Soome*, nr 40156/07, p 55, 28. september 2010 ja *S. N. vs. Rootsi*, nr 34209/96, p 47, EIK 2002-V).

(b) Põhimõtete kohaldamine käesolevas kohtuasjas

57. Lähtudes eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery* kohtuasjas tehtud otsusest, kaalub EIK, kas kaebaja poolt E. ülekuulamiseks esitatud taotluse rahuldamata jätmine oli põhjendatud, kas kannatanu ütlused olid kaebaja süüdimõistmise ainsaks või otsustavaks aluseks ning kas rakendati piisavalt tasakaalustavaid meetmeid, sealhulgas rangeid menetluslikke kaitsemeetmeid, mis võimaldasid nende ütluste usaldusväärsuse õiglast ja nõuetekohast hindamist (vt *D. T. vs. Madalmaad* (otsus vastuvõetavuse kohta), p 46, nr 25307/10, 2. aprill 2013 ja lisaviited koos vajalike muudatustega kohtuasjadele *Salikhov vs Venemaa*, nr 23880/05, p 112-113, 3. mai 2012; *McGlynn vs. Ühendkuningriik* (otsus vastuvõetavuse kohta), p 21, nr 40612/11, 16. oktoober 2012; ja *Lawless vs. Ühendkuningriik* (otsus vastuvõetavuse kohta), p 25, nr 44324/11, 16. oktoober 2012).

58. Kõigepealt märgib EIK, et kaebaja vastu alustatud kriminaalasjas süüdistati teda oma alaealise võorastütre E. vägistamises ja kehalises väärkohtlemises. Kannatanut küsitlesid kohtueelse uurimise käigus uurijad, kuid psühholoogia- ja psühhiaatriaekspertide arvamuse kohaselt ei peetud turvaliseks tema riskisitlemist kohtuistungil ka mitte kaugülekuulamise teel. Kuna seksuaalkuritegude menetluses tuleb kannatanute kaitseks võtta erimeetmeid, seda eriti alaealisi puudutavate kohtuasjade korral, võib järeldada, et antud juhul oli E. mitteosalemine kohtuistungil ja tema kohtueelses uurimises antud ütluste tõendina arvestamine põhjendatud (vt eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery*, p 120 ja vrd eespool viidatud *Aigner*, p 38-39).

59. Teiseks leiab EIK, et E. ütlused olid otsustavaks tõendiks, mille põhjal mõistsid riigi kohtud kaebaja süüdi. Teistel kohtuistungil küsitletud tunnistajatel ei olnud otsesest teavet arutluse all olevate tegude kohta ning nad andsid ütlusi kas üksnes selle kohta, mida E. oli neile öelnud, või E. käitumise kohta üldiselt.

60. Mis puudutab kolmandat asjaolu ehk seda, kas kaitseõiguse tagamiseks olid piisavad tasakaalustavad meetmed, siis siin arvestab EIK alljärgnevat. Eeluurimise ajal kuulati E. üle kolmel korral: 12. ja 13. detsembril 2007 ning 14. veebruaril 2008. Vahepeal, 14. jaanuaril 2008, küsitlesid kannatanut psühhiaater ja psühholoog, kelle eksperdiarvamuse kohaselt kahjustaks kohtuistungil osalemine kannatanu tervist. Näib, et uurimisasutus eeldas, et E.-d kohtuistungil üle ei kuulata, sest 14. veebruaril 2008 toimunud ülekuulamisel ütles uurija E.-le, et ülekuulamine salvestatakse eesmärgiga, et rohkem enam juhtumist ei räägita. Lisaks sellele esitati 14. aprillil 2008 veel üks psühhiaatriline eksperdiarvamus küsimuse kohta, kas on võimalik rakendada E. kaugülekuulamist, millele ekspert vastas eitavalt. Seetõttu ei taotlenud prokurör E. kutsumist kohtusse prokuröripoolse tunnistajana.

61. Seega, kuigi uurimisasutus oli juba uurimise algetapis valmis selleks, et E.-d kohtuistungil üle ei kuulata, ei astunud mingeid samme, et anda kaitsjale selles etapis võimalus esitada E.-le küsimusi. Kohus märgib siinjuures, et 31. jaanuaril 2008, s.o. enne E. ülekuulamise salvestamist, taotles kaebaja enda ja E. vastastamist. Ta kordas seda taotlust 20. veebruaril 2008 (vrd eespool viidatud *D. T. vs. Madalmaad*, p 14-15, kus kaebaja taotles väidetava kannatanu küsitlemist alles apellatsioonikohtus). On küll tõsi, et uurimisasutus otsustab, milliseid uurimismeetmeid rakendatakse, kuid tuleb märkida, et kaebaja taotlused jäeti üldse tähelepanuta, rääkimata muude, kannatanut vähem häirivate võimaluste pakkumisest, näiteks kaebaja kaitsja ülekuulamise juurde lubamine või kaitsjal kellegi kaudu E.-le küsimuste esitamise võimaldamine (vt näiteks *A. G. vs. Rootsi* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 315/09, 10. jaanuar 2012, kus kaebaja kaitsja viibis kõrvalruumis samal ajal, kui politsei kuulas üle väidetavat kannatanut, ning esitas viimasele küsimusi teda üle kuulanud politseiinspektori kaudu). EIK kordab siinkohal, et artikli 6 lõige 1 koos lõikega 3 kohustab konventsiooniosalisi astuma samme eelkõige selleks, et võimaldada süüdistataval küsitleda või lasta küsitleda tema vastu ütlusi andvaid tunnistajaid. Niisugused meetmed on osa hoolsusest, mida konventsiooniosalised peavad üles näitama selleks, et tagada tõhusalt artiklis 6 sätestatud õigused (vt eespool viidatud *A. S. vs. Soome*, p 53 ning *Sadak jt vs. Türgi* (nr 1), nr 29900/96, 29901/96, 29902/96 ja 29903/96, p 67, EIK 2001-VIII).

62. Riigi väite kohta, et kaebaja ei taotlenud E. kutsumist kohtusse ei eeluurimise lõpuleviimisel ega ka kohtumenetluse alguses, märgib EIK, et võistlevas menetluses peab iga menetlusosaline ise esitama oma väiteid toetavad tõendid. Seetõttu ei saa kaebajale ette heita seda, et ta ei taotlenud prokuröri tunnistaja kohtusse kutsumist. Pealegi taotles kaebaja E. ülekuulamist kohtus hiljem, pärast seda, kui istungil oli vaadatud läbi E. kohtueelse uurimise käigus teostatud ülekuulamise videosalvestis. Kohus jättis selle taotluse sisulistel põhjustel rahuldamata. Seega leiab EIK, et kohtute tähelepanu juhiti piisavalt piirangutele, mis takistasid kaitsja tööd, ning põhimõtteliselt oli neil võimalus olukorda parandada.

63. EIK on seisukohal, et riigi kohtutele ei saa ette heita, et nad eksperdiarvamustele tuginedes keeldusid E.-d kohtuistungile kutsumast. See otsus tehti ilmselgelt lapse huvides. Pealegi ei ole EIK-i ülesanne kahelda ekspertide arvamuses, mille kohaselt oleks kohtuistungil osalemine põhjustanud E.-le märkimisväärse psühholoogilise trauma ja pingelises olukorras ei oleks olnud tagatud tema ütluste järjepidevus. EIK leiab aga, et just neil põhjustel oleks olnud oluline anda kaitsjale võimalus esitada kannatanule küsimusi kohtueelse uurimise ajal. Mis aga puudutab tunnistaja ütluste võimalikku vastuolulisust, siis EIK on seisukohal, et üks tunnistaja küsitlemise eesmärgi ongi kontrollida tema ütlusi, et tuua välja kõik vastuolud. Seda aga ei võimaldatud antud juhul kaitsjal tõhusalt teha.

64. EIK leiab, et ehkki kohtuistungil küsitleti mitut teist tunnistajat (E. sõbra, õpetajaid ja koolipsühholoogi) ning kaebajal oli võimalik neile küsimusi esitada, toetasid nende ütlused E. ütlusi vaid kaudselt (vrd eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery*, p 163). Ekspertide kohta märgib EIK, et erinevalt kohtuasjast *D. T. vs. Madalmaad* ei andnud antud juhul last küsitlenud psühholoogia- ja psühhiaatriaekspertid arvamust tema videosalvestatud ütluste tõesuse kohta ning nad andsid oma arvamuse kirjalikult, ilma et neid oleks kohtuistungil küsitletud. EIK märgib ka, et muude kohtuekspertiiside (DNA-ekspertiis ja E. sisemine läbivaatus) tulemusel ei saadud kindlaid tõendeid kaebaja vastu.

65. Kokkuvõttes ei ole EIK-il kahtlust, et riigi õiguskaitseorganid tegutsesid lapse huvides, keeldudes kuriteo väidetava ohvri kohtuistungile kutsumisest. Lisaks võimaldas kannatanu ütluste videosalvestise vaatamine kohtuistungil nii kohtul kui ka kaebajal näha, kuidas ülekuulamine läbi viidi, hinnata E. käitumist ja teatud ulatuses ka tema ütluste usaldusväärsust. Kuid arvestades E. ütluste olulisust leiab EIK, et see ei olnud piisav kaebaja kaitseõiguse tagamiseks (vrd näiteks eespool viidatud *A. S. vs. Soome*, p 65-66; *A. L. vs. Soome*, nr 23220/04, p 41, 27. jaanuar 2009 ning *F. ja M. vs. Soome*, nr 22508/02, p 60, 17.

juuli 2007). Vaieldamatu on, et kaebajale ei antud võimalust esitada kannatanule küsimusi, hoolimata sellest, et uurimisasutus valmistus menetluseks, mille käigus E.-d kohtusse ei kutsuta (vrd näiteks *B. vs. Soome*, nr 17122/02, p 44-45, 24. aprill 2007 ja eespool viidatud *S. N. vs. Rootsi*, p 49, kus kas kaitsja ise ei kasutanud võimalust esitada tunnistajatele küsimusi või andis nõusoleku mitte osaleda kohtueelse uurimise käigus läbiviidud ülekuulamisel). EIK märgib, et antud juhul ei olnud kindlaid, E. ütlusi kinnitavaid tõendeid (vrd eespool viidatud *Al-Khawaja ja Tahery*, p 165). Kaaludes ühelt poolt kaebaja kaitseõigust ja arvestades ühtlasi tema võimalikku pikka vangistust ning teiselt poolt piiratud mõju, mida oleks E.-le avaldanud lisaks niikuinii uurijate poolt eeluurimise käigus esitatud küsimustele ka kaebaja poolt esitatud küsimused, leiab EIK, et kui uurimisasutus oleks pööranud piisavalt tähelepanu kaebaja kaitseõigusele, ei oleks sellega lapsele märkimisväärset lisakahju tekitatud. EIK rõhutab siinkohal veel kord, et seda ei tule mõista kui ametiasutuste kohustust teostada E. ja kaebaja vastastamine või tagada E. risküsitlemine kohtuistungil. Pigem on antud asjaga sarnastes asjades oluline, kas oli võimalik esitada tunnistajale küsimusi näiteks kohtualuse advokaadi, politseiuurija või psühholoogi kaudu uurimisasutuse kontrolli all olevas keskkonnas ja viisil, mis ei peaks oluliselt erinema ülekuulamisest, mille ametnikud niikuinii läbi viisid.

66. Eespool toodud piisavad kaalutlused võimaldavad EIK-il järeldada, et antud juhul puudusid tasakaalustavad meetmeid, mis oleks võimaldanud õiglaselt ja nõuetekohaselt hinnata E. ütluste usaldusväärsust. Seega ei tagatud kaebajale õiglast kohtumenetlust.

Sellest tulenevalt on rikutud konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti d.

II. MUUD KONVENTSIOONI VÄIDETAVAD RIKKUMISED

67. Lõpetuseks kaebas kaebaja tema suhtes süütuse presumptsiooni põhimõtte rikkumise, kriminaalmenetluse ebamõistlikult pika kestuse ning vahistamise pikkuse ja ebaseaduslikkuse üle. Ta tugines konventsiooni artikli 5 lõigetele 1 ja 3 ning artikli 6 lõikele 2.

68. Kuid võttes arvesse kogu EIK-i käsutuses olevat materjali ning ulatuses, milles nende kaebuste läbivaatamine on EIK-i pädevuses, leiab EIK, et nimetatud sätteid ei ole rikutud. Eeltoodust tulenevalt tuleb kaebuse see osa kui ilmselgelt põhjendamatu jätta läbi vaatamata konventsiooni artikli 35 lõike 3 punkti a ja lõike 4 kohaselt.

III. KONVENTSIOONI ARTIKLI 41 KOHALDAMINE

69. Konventsiooni artikkel 41 sätestab:

„Kui kohus leiab, et konventsiooni või selle protokolle on rikutud ja konventsiooniosalise õigus lubab ainult osalist hüvitust, võib kohus vajaduse korral määrata kahjustatud poolele õiglase hüvituse.”

A. Kahju

70. Kaebaja nõuab mittevaralise kahju hüvitamist summat määratlemata.

71. Riik väidab, et õiglase hüvitise nõue on täiesti alusetu ja see tuleb jätta täies ulatuses rahuldamata.

72. EIK leiab, et kaebaja on kandnud mittevaralist kahju, mida ei saa hüvitada üksnes rikkumise tuvastamisega. Õiglase hinnangu alusel mõistab EIK kaebaja kasuks mittevaralise kahju hüvitiseks välja 5200 eurot, millele lisanduvad kõik kaebaja eest tasutavad maksud.

B. Kulud

73. Kaebaja ei ole esitanud nõuet kohtukulude väljamõistmiseks. Sellest tulenevalt leiab EIK, et puudub alus vastavad summad kaebaja kasuks välja mõista.

C. Viivis

74. EIK peab kohaseks viivise määra sidumist Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmääraga, mida suurendatakse kolme protsendipunkti võrra.

EELTOODUST LÄHTUVALT KOHUS

1. *tunnistab* ühehäälselt kaebuse, mille kohaselt puudus kaebajal võimalus esitada tunnistajale küsimusi, artikli 6 lõike 1 ja lõike 3 punkti d alusel vastuvõetavaks, ülejäänud osas aga vastuvõetamatuks;
2. *leiab* viie poolthääle ja kahe vastuhäälega, et on rikutud konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti d;
3. *leiab* viie poolthääle ja kahe vastuhäälega, et
 - a) vastavalt konventsiooni artikli 44 lõikele 2 peab vastustajariik kolme kuu jooksul kohtuotsuse jõustumise päevast maksma kaebajale mittevaralise kahju hüvitamiseks 5200 (viis tuhat kakssada) eurot, millele lisanduvad võimalikud maksud;
 - b) eespool nimetatud kolmekuulise tähtaja lõpu ja tasumise vahelise aja eest tuleb eespool nimetatud summadelt maksta viivist määra järgi, mis vastab Euroopa Keskpanga laenuintressi piirmäärale suurendatuna kolme protsendipunkti võrra.

Koostatud inglise keeles ja tehtud teatavaks kirjalikult 18. juulil 2013 vastavalt kohtureeglite 77. reegli lõigetele 2 ja 3.

Søren Nielsen
sekretär

Isabelle Berro-Lefèvre
esimees

Kooskõlas konventsiooni artikli 45 lõikega 2 ja kohtureeglite 74. reegli lõikega 2 on käesolevale kohtuotsusele lisatud kohtunike M. Lazarova Trajkovska ja L.-A. Sicilianose eriarvamus.

I. B.-L.
S. N.

KOHTUNIKE LAZAROVA TRAJKOVSKA JA SICILIANOSE ÜHINE ERIARVAMUS

1. Kogu lugupidamise juures kohtunike enamuse suhtes ei saa me ühineda arvamusel, et antud juhul on rikutud konventsiooni artikli 6 lõiget 1 ja lõike 3 punkti d. *Vronchenko* asjas on kohtunike enamuse asunud seisukohale, mis tundub olevat vastuolus varasema kohtupraktikaga. Tõsi küll, kohtuotsus sisaldab asjakohase kohtupraktika täpset kirjeldust, kusjuures rõhku pannakse suurkoja poolt kohtuasjas *Al-Khawaja ja Tahery vs. Ühendkuningriik* ([suurkoda], nr 26766/05 ja nr 22228/06, EIK 2011) sõnastatud põhimõtetele. Kuid märkimisväärne on, et suurem osa kohtuasju, mis tulenevad alaealiste vastu toimepandud seksuaalkuritegude suhtes alustatud kriminaalmenetlustest ja millele on kohtuotsuses viidatud, eelnesid sellele suurkojas arutatud kaasusele.

2. Meie teada on pärast *Al-Khawaja ja Tahery* kohtuasja esitatud vaid üks kaebus, milles paluti EIK-il hinnata, kas menetlus, mille käigus alaealise vastu toimepandud seksuaalkuriteos süüdistatav ei saanud esitada kannatanule küsimusi ning mõisteti süüdi üksnes või otsustavas ulatuses kannatanu antud inkrimineerivate ütluste alusel, oli õiglane. Hiljutises kohtuasjas *D. T. vs. Madalmaad* (otsus vastuvõetavuse kohta), nr 25307/10, 2. aprill 2013), leidis kolmanda osakonna koda, et ehkki kaebaja ei saanud esitada kannatanule küsimusi ja kannatanu ütlused olid kaebaja süü tuvastamisel otsustava tähtsusega, oli võetud piisavad tasakaalustavad meetmed, millega oli tagatud kaebajale õiglane kohtumenetlus. Muuhulgas arvestas kohtukoda alljärgnevat:

„[---] ehkki kaebajal ei olnud riigisisese menetluse raames kordagi võimalik R.-i [kannatanu] küsitleda, videosalvestati R.-i stuudios toimunud ülekuulamine ning salvestis tehti kaitsjale kättesaadavaks. Lisaks sellele näidati osa videosalvestisest ühel apellatsioonikohtu istungil, mistõttu sai kohus selge ülevaate R.-i ütlustest ja kaitsja sai tõstatada küsimusi tema ütluste usaldusväärsuse kohta. Apellatsioonikohus kasutas tõendina ka ütlusi, mida andsid R.-i ema ja vanaema, kellele R. oli arutluse all olevatest sündmustest rääkinud peaaegu kohe pärast isaga veedetud nädalavahetusel naasmist. Nimetatud tunnistajad kuulati kohtuistungil üle ning kaebajal oli võimalik esitada omapoolne nägemus toimunud sündmustest ja juhtida tähelepanu vastuoludele R.-i või teiste ülekuulatud tunnistajate ütlustes.” (p 50)

Koda arvestas ka asjaolu, et „*mitu eksperti andsid arvamusel R.-i stuudioülekuulamise kohta ning kaebajale anti võimalus küsitleda neist kolme kohtus*” (p 51, kursiiv lisatud). Põhiküsimus oli seega selles, kas leidis kinnitust kannatanu ütluste usaldusväärsuse kohta ja kas sellele küsimusele vastamise käigus kaitsti kaebaja õigusi.

3. Antud kohtuasjas tõusetuvad väga sarnased probleemid. Oma üheksa-aastase võõrastütre E. seksuaalses väärkohtlemises süüdistatav kaebaja väidab, et talle ei tagatud õiglast kohtumenetlust, kuna ta ei saanud esitada küsimusi kannatanule, kelle kohtueelse menetluse käigus antud ütlustel kaebaja süüdimõistmine suures osas põhines. Kuid, nagu EIK märgib, kuulati E. eeluurimise käigus üle kolmel korral. 12. ja 13. detsembril kuulas E. üle politseiuurija vastavalt psühholoogi ja sotsiaaltöötaja juuresolekul. 14. jaanuaril 2008 kuulas E. uuesti üle kaks politseiuurijat sotsiaaltöötaja juuresolekul. See

ülekuulamine ka videosalvestati. Samal päeval küsitlesid E.-d psühhiaater ja psühholoog, kelle eksperdiarvamuse järgi põhjustanuks kohtuistungil osalemine E.-le psühholoogilise trauma ja kahjustanuks tema tervist ning pingelises olukorras ei pruukinuks tema ütlused olla järjepidevad. Viidati ka E. noorusele, isikuomadustele ja emotsionaalsele seisundile, samuti tema haigusloole ja eelkõige asjaolule, et tal oli diagnoositud epilepsia.

4. Selle eksperdiarvamuse alusel nõustume kohtunike enamusega, et kahtlemata oli E. kohtuistungil mitteosalemine põhjendatud just lapse huvides. Selle valguses ei tohi unustada lapsohvrite kriminaalmenetluses kaitsmise kohta koostatud rahvusvaheliste ja Euroopa dokumentide asjakohaseid sätteid. Ehkki Eesti ei ole ratifitseerinud Euroopa Nõukogu konventsiooni laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest, tegutsesid riigi ametiasutused kooskõlas selle artiklitega 35 (lapse ülekuulamine) ja 36 (kohtumenetlus) (tekst toodud kohtuotsuse punktis 41). Märkida tuleb ka, et antud asjas on kannatanu kaitsmine eriti oluline, kuna E.-l puudus ema toetus.

5. Põhiline küsimus, milles me kohtunike enamuse arvamust ei jaga, on see, kas kaitseõiguse tagamiseks olid tasakaalustavad meetmed. Kuigi kaebajal puudus võimalus E.-d küsitleda, vaadati Harju Maakohtus ülekuulamise videosalvestist ja seega saadi selge ülevaade lapse ütluste usaldusväärsusest. Lisaks sellele oli video kättesaadav kaitsjale, kellel oli võimalik tõstatada mis tahes küsimusi E. ütluste usaldusväärsuse kohta. Maakohus kuulas arutluse all olevate sündmustega seoses üle mitu tunnistajat, sealhulgas A. K. (E. koolis töötanud psühholoog), G. I. (õpetaja), T. S.-i (laste turvakodu psühholoog), lastekaitseametniku M. M.-i ja E. sisemise läbivaatuse teinud K. G. Oluline on ka see, et M. M.-i jutu järgi vastas lapse käitumine seksuaalkuriteo ohvri omale.

6. Kokkuvõtteks rõhutame veel kord, et riigisisese menetluse käigus anti kaebajale võimalus küsitleda ja risküsitleda kõiki tunnistajaid ja eksperte ning kutsuda kohtusse oma tunnistajaid. Väite kohta, et kaitsjal ei olnud ühtki võimalust esitada E.-le küsimusi, märkis ringkonnakohtus järgmist: „*Kohtueelsel uurimisel, kahtlustatavana ülekuulamisel on [kaebajale] esitatud ja ta on tutvunud kannatanu [E.] ülekuulamise protokolliga. Mingeid taotlusi süüdistataval ega kaitsjal ei olnud [---]. Prokuröri koostatud ja kaitsjale, süüdistatavale ning kohtule edastatud süüdistusaktis oli ära toodud prokuröri poolt kohtusse kutsutavate isikute nimekiri, kus ei olnud taotletud alaealise kannatanu [E.] kohtusse kutsumist. [---] Ka [kaitsja ja süüdistatava taotletud tunnistajate] nimekirjas [E.-d] ei ole [---].*” (kursiiv lisatud). Arvestades seda, milline oli ringkonnakohtus tõendite põhjaliku hindamise taust, ja vaadeldes kogu menetluse läbiviimise õiglust, leiame, et tasakaalustavad meetmed olid piisavad ja kaebajale tagati artikli 6 lõikes 1 ja lõike 3 punktis d sätestatud õiguste kaitse.